

A fenntarthatóság és a wellbeing kultúrája

„A globális fenntarthatóság kérdését világszinten gazdasági és környezetvédelmi problematikaként kezelik, pedig ez kulturális probléma” – tudhatták meg a Bánáti + Hartvig Építész Irodában installált kortárs kiállítást kísérő – WELL-programorozat keretében megrendezett – művészeti előadás résztvevői Gajzágó Györgytől, a Kortárs Műgyűjtő Akadémia alapító-igazgatójától. Egy fejlettebb kultúrkörnyezetben nem kell kiírni, hogy ne dobd el a szemetet, ne jársd percekig álló helyzetben a gépjármű motorját vagy használj kevesebb egyszeri használatos dolgot, sokkal több tehát a magától értetődő, szociális érzékenységre épülő jó döntéseket eredményező evidencia. Látszattmegoldások helyett összehangolt stratégiai gondolkodásra van szükség, amihez kulturális-kreatív értékláncok szükségesek, például művészeti oktatás -> értékérzékenység -> környezettudatos szemlélet vagy kultúrafogyasztás -> közös gondolati és társadalmi platform -> kollektív értékrend.¹

Hasonlóan a wellbeing is kulturális kérdés. Az egészségpszichológiai kutatások alapján az egyének wellbeingjét nagyobb arányban befolyásolják a személyiségtényezők, a helyzetértékelés és az egyéni megküzdési stratégiák, mint a külső körülmények. A wellbeing az egyén hozzáállása vagy szubjektív érzékelése a saját fizikai, mentális vagy szociális állapotáról a WELL Building Standard által használt fogalom szerint. Tágabb értelemben, a WHO definíciója szerint az egészség nem csupán a betegségek hiánya, hanem az egyén teljes fizikai, mentális és szociális jólléte.²

A ZÖLD MINŐSÍTÉSI RENDSZEREK ÉS A WELL

Magyarországon népszerűek a nemzetközi zöld minősítési rendszerek, köztük a LEED, a BREEAM és a DGNB. Ezen rendszerek mellett megjelent Magyarországon is a WELL Building Standard minősítési rendszer, ami a felhasználót, azaz az embert helyezi a középpontba. Az Építész Közlöny előző számában (2021/1.) dr. Reith András PhD mutatta be a Budapest One irodaház fenntarthatósági megoldásait. Ez az ikonikus épület egyben az egyik első WELL Platinum előminősített épület Magyarországon. A zöld minősítési rendszerek és a WELL között számos kapcsolódási pont van, hiszen az ember is az ökológiai rendszer része. A természetes környezetből merítjük élelmünket, táplálékunkat és nyersanyagainkat a mindennapi élethez és a környezettől védelmet nyújtó épületeink számára.

Magyarországon a Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete (Hungary Green Building Council, röviden HuGBC) aktívan hozzájárul a zöld minősítési rendszerek megismertetéséhez és elterjesztéséhez, a szakemberek képzéséhez, például rendszeres workshopok, webináriumok és épületlátogatások szervezésével. Az egyesület oldalán megtalálható a Minősített magyar épületek adatbázisa.³ A HuGBC klímavészhelyzet-munkacsoportja és WELL-munkacsoportja közös platformot biztosít számos elkötelezett szakember számára. A HuGBC munkacsoport tagjai a tervezés, a tanácsadás és az ingatlanfejlesztés területéről érkeztek és céljuk a tapasztalatok megosztása és a WELL-minősítés népszerűsítése a magyarországi ingatlanpiacon. Ezenkívül egyedi témáknál – mint például a váratlan 2021. épületenergetikai jogszabályváltozások esetén – a HuGBC tagokból egyedi szakmai csoportok alakulnak.

Számos HuGBC-tag vesz részt WELL-előminősített épületek megvalósításában. Például WELL-előminősítést ért el az Agora Tower, a Budapest One és a Scandinavian Gardens irodaház. A Bánáti + Hartvig Építész Irodában 2018 óta tesztelik a WELL különböző megoldásait, köztük a víz felhasználóhelyi tisztítását, az állítható magasságú asztalokat és a közösségi adománygyűjtést. Az új irodájuk kialakítása során is alkalmazták az emberi egészséget támogató ajánlásokat, például relaxációs szoba, káprázásmentes világítás és kényelmes, tágas és világos, mozgásra ösztönző lépcsőter kialakításával.

A 2021-es WELL-fejlesztési agendában a korábbi fókuszterületek mellett megjelent a klímaváltozás területe is, aminek kiváltóokai és megelőzési lehetőségei nem ennek a minősítési rendszernek a témája, de az emberek egészségére és mindennapjaira gyakorolt hatása miatt közvetve a wellbeinghez is kapcsolódik.⁴

JÖLLÉT A 15 PERCES VÁROSBAN

A 15 perces város (Carlos Moreno) alapkonceptiója szerint a városlakók minden szolgáltatást elérhetnek a közvetlen közelükben. A várost az emberek igényeihez igazíthatjuk, ahelyett hogy az emberek igazodnának a városhoz és az ehhez szükséges utazás felesleges környezetterhelést és stresszt okozna.^{5,6} A WELL szintén díjazza, ha a felhasználók a közelben változatos funkciókhoz férnek hozzá. Előnyös, ha 8-10 féle funkció elérhető 400 méteren belül, köztük vegyesbolt, piac, gyógyszertár, bank, posta, fodrászat, mosoda, könyvtár, óvodák és iskolák, templom és park. Kedvező, ha a buszmegálló maximum 200 méterre, a villamos- vagy metrómegálló maximum 400 méterre található az épülettől. A WELL Standard ajánlásai szerint a 200 méter sétátávon belül található edzőterem és a 400 méteren belül található parkok, zöldfelületek, vízfelületek, sportpályák és kültéri fitnessparkok növelik a sportolási kedvet és gyakoriságot. Ez azt jelenti, hogy az egészségtudatosság növekedésével a sportos és zöld városrészek felértékelődnek, illetve a kevésbé értékes területek a rekreációs zónák és funkciók betelepítésével a zöldfelületek területének és intenzitásának növelésével értékesebbé tehetők.

KÜL- ÉS BELTÉR HATÁRÁN

Az egészségtudatos épületek jó gyakorlatokkal várják a felhasználót már az épületbe lépés előtt. A fenntarthatóság és az egészségtudatos életmódban itt is felfedezhető a közös irány: a jó tömegközlekedés, az aktív munkába járás támogatása fedett egyéni sporteszköztárolókkal, öltözőkkel, zuhanyzókkal. Talán nem is gondolnánk, hogy egy olyan egyszerű tervezési döntés-

sel, mint a bejárat helyének kijelölése, sokat tehetünk a jó beltéri levegőminőségért. Mérések igazolják, hogy az intenzívebb zöldfelületek felé nyitott bejáratokkal jelentősen csökkenthető a beltéri porszennyezés. Az ablakokon elhelyezhető olyan indikátorfények, amik a külső levegőminőségi adatok alapján tájékoztatják a felhasználót, hogy érdemes-e ablakot nyitnia. A felhasználói magatartásra ható tényezők azért fontosak, mert a felhasználó tudatosítása nagy hatással van az épület energiafelhasználására. A karbonsemleges épületek felé vezető úton elsődleges lépés, hogy az energiaigényt csökkentsük. Ehhez szükséges számos adat begyűjtése, feldolgozása és a felhasználók edukálása.

A BELTÉR MINŐSÉGE FELELŐS AZ EGÉSZSÉGÜNKÉRT

Az épületek hosszú távú fenntarthatóságának egyik kulcsa az átalakíthatóság és a rezidencia. Ha már az épület tervezése során kialakítunk olyan tereket, amik rugalmasan és többcélúan szolgálják a közösségeket, akkor olyan funkcióknak ágyazhatunk meg az épületben, amik a tervezés során talán fel sem merültek, viszont évek, évtizedek után is lekövetik a felhasználók igényeit. Például beltéri sportszobákkal, relaxációs szobákkal, baba-mama szobákkal, szomszédos közösségek számára bérelhető klubhelyiségekkel vagy oltásra alkalmas terekkel erősíthetjük a szűkebb és tágabb közösségek együttműködését és összetartozás-érzését.

Ami a beltéreket illeti, az egyik legfontosabb feladat lesz a következő évtizedben olyan építési anyagok és ellátási láncok kidolgozása, amik kevés káros anyagot tartalmaznak. Jó tudni, hogy az építés során használt vegyi anyagok 95%-ának nem ismerjük emberre gyakorolt hatását.⁷ A már betiltott káros építési alapanyagok, például az ivóvízhálózatban használt ólomcsövek, ólomtartalmú műfűvek, azbeszt, magas VOC-tartalmú vagy ólomtartalmú festékek, krómzott réz-arzenát faanyag-tartósítószer (CCA), poliklórozott bifenilek (PCB) arra tanítanak, hogy hosszú távon érdemes olyan építési termékeket használni, amik ökológiai szempontból alacsony kockázatúak.

Az ökológiailag felelős építőanyagok ellátási láncában fontos, hogy egyre több gyártó készítsen környezetvédelmi terméknyilatkozatokat (Environmental Product Declaration, röviden EPD) és egészségügyi terméknyilatkozatokat (Health Product Declaration, röviden HPD), amik alapján a tervezők és a beruházók felelős döntést hozhatnak. A környezetvédelmi terméknyilatkozatok transzparens ökológiai adatokat tartalmaznak az épület értékmegőrzésére és életciklusára vonatkozóan. Az egészségügyi terméknyilatkozatok további kiegészítést nyújtanak értékmegőrzés témában, mert tartalmazzák a felhasznált anyagok listáját és azok kihatását az egészségre. Az EPD- és a HPD-nyilatkozatok már számos Magyarországon elérhető építési termék esetén is elérhetőek. Sokat segít a független minősítőszervezetek munkája is, akik nyilvános adatbázisokban rendszerezik és folyamatosan felülvizsgálják az építési termékeket. Ilyen független nemzetközi minősítőszervezetek például a Blue Angel, az Ecolabel, a Declare Label, a Cradle-to-Cradle, a Global Green Tag és az NSF.

Az ember-környezet interakciót elemző kutatások alapján emberi alapszükséglet a természeti környezet látványa a beltérben is, ezért ösztönösen közkedveltek azok a terek, ahol sok növény, természetes anyag vagy legalább természetes textúra látható. Új irányt szabhat a belsőépítészeti tervezésnek, hogy a legfrissebb kutatások alapján a munkavállalók kb. 15%-a

neurodiverz. Az ő tájékozódásukat és jóllétüket segítő környezettervezést még tanulnunk kell, de biztos, hogy az akusztikának, a textúráknak, a színhatásoknak, a megvilágításnak nagyobb figyelmet kell szentelnünk a gyakorlatban.

INFORMÁCIÓ A LÁTHATATLANRÓL

A digitalizáció térnyerése egyre több lehetőséget ad a felhasználók tájékoztatására. Az egy helyszínen tartózkodók könnyedén egy virtuális közösség tagjaivá is válhatnak. Közös online információs és edukációs füzetekhez férhetnek hozzá, például a közelgő wellbeing- és közösségépítő eseményekről, környezettudatosságról, ergonómiáról és egészségfejlesztési lehetőségekről. Az épület ivóvízvételi pontjánál tájékozódhatnak az utolsó negyedéves vízminőség-ellenőrzés eredményéről, az alkalmazott víztisztítási módszerekről és azok karbantartásáról. Interaktív módon követhetik a külső és belső levegőminőséget és a tárgyaló foglalásakor megtudhatják, hogy megfelelő-e a választott tér levegőminősége.

A MUNKAHELYEK ÚJ ÖKOSZISZTÉMÁJA

Az irodahasználatban nagy változás, hogy a rendszeres heti 5 irodában töltött munkanap helyett sok területen hosszú távon kialakul a home spoke hub ökoszisztéma.⁸ Ez azt jelenti, hogy a home office és a központi iroda között kialakulnak olyan alközpontok, például akár közösségi irodák vagy kávézók alakjában, amik ötvözik a két végtel előnyeit. Egy ilyen átmeneti tér lehetőséget ad arra, hogy az irodai funkciók egy részét ellássa, például kis létszámú találkozók formájában, de kiszakadást biztosít az otthoni környezetből. Ebben a rendszerben az otthoni munkavégzés napjain a munkavállaló nem terheli ingázással a környezetet és kötetlenebb környezetben végezhet munkát. A lakóhelyhez közeli alközpontok vagy alternatív munkavégzési helyszínek rövid utazási idővel (gondoljunk vissza a 15 perces város modelljére) lehetővé tesznek egyes kényelmi szolgáltatásokat, mint nyomtatás, kávé, tea, két-három személyes egyeztetések. A központi irodák funkciója átalakul és az emberek főként az élmény miatt fognak bejárni: a személyes találkozások és a közösséghez tartozás élménye miatt.

GLOBALIS ÖSSZEFOGÁSSAL A KÖZÖS CÉLOKÉRT

Az ENSZ 193 tagállama 2015 szeptemberében fogadta el az új integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszert, az „Agenda 2030”-at (hivatalos nevén: Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development), amely a szegénység megszüntetéséhez, az egyenlőtlenségek leküzdéséhez, Földünk környezeti rendszerének megóvásához vázol fel elképzeléseket. Az új keretrendszer egyik fő jellegzetessége, hogy – szemben a korábbi fejlesztési együttműködési tervekkel – átveszi a fenntartható fejlődési programok átfogóbb szemléletét, minden ország és régió számára célokat és feladatokat ír elő.⁹ Az Agenda középpontjában a fenntartható fejlődési célok (Sustainable Development Goals, SDG) állnak. A WELL v2

standard mind a 17 világcélt támogatja, de különösen a 3 jelű egészség és jóllét világcélt, összesen 90 megoldási javaslattal.¹⁰

A keretrendszerben minősített környezettudatos és emberközpontú irodák a fizikai, a mentális és a szociális környezettel, valamint jó példákkal tudják megalapozni azt a kultúrát, melyben az egyének olyan döntéseket hoznak, amik mind a környezet, mind a közösségek számára kedvezőek és fenntarthatóak. Ily módon a közösségi kultúra emelésével teremthető meg a fenntarthatóság és egészségtudatosság új kultúrája.

Kurucz Regina

okl. építészmérnök, WELL AP & Faculty, LEED Green Associate, épületenergetikus szakmérnök

Forrás:

- <https://markamonitor.hu/2021/01/08/muveszet-es-fenntarthatosag-fenntarthato-muveszet/>
- www.wellcertified.com
- <https://www.hugbc.hu/minositett-epuletek-adatbazis>
- <https://marketing.wellcertified.com/global-research-agenda>
- Carlos Moreno: The 15-minute city https://www.c40knowledgehub.org/s/article/Carlos-Moreno-The-15-minute-city?language=en_US
- https://www.ted.com/talks/carlos_moreno_the_15_minute_city?language=hu
- Pacheco-Torgal F. Introduction: Types of potentially toxic building materials. In: Toxicity of Building Materials. Sawston, Cambridge: Woodhead Publishing Limited, 2012; 2012. doi:10.1016/B978-0-85709-122-2.50019-X.
- <https://www.hok.com/ideas/publications/hub-home-spoke-hok-and-steelcase-explore-the-future-of-work/>
- <https://www.ksh.hu/sdg>
- <https://www.wellcertified.com/sdgs>

EDGE Olympic
Amsterdam